

Bogen

Happel, Eberhard Werner: *Gröste Denckwürdigkeiten der Welt oder so-genannte Relationes curiosæ*. 5 bind, Hamburg, 1683-.

Mange af skolens ældste bøger tager sig ikke videre spektakulære ud, navnlig ikke, hvis de står nederst på reolen i gulvhøjde. Somme tider er indbindingen defekt, andre gange er bogen... nå, ja – i laser. Andre gange igen er bogen bundet ind i anonymt, intetsigende svineskind uden ydre angivelse af forfatter eller titel. Man skal faktisk have bogen frem for at se, hvad den indeholder!

Et eksempel er dette værk fra Hamburg, anno 1683. "Værk" er måske så meget sagt, for i virkeligheden er der tale om en samling af hundredvis, for ikke at sige tusinder af tidsskriftsartikler. Som så mange andre af skolens ældre bøger er bogstaverne krøllede (=gotiske), sproget tysk og titlen latin – i dette tilfælde: *Relationes curiosæ*. Hvilket vi heller ikke bliver ret meget klogere af: "Kuriøs" betyder "mærkværdig", "ejendommelig", "tankevækkende", "Relationes" noget i retning af "tildragelser", "forhold".

Slår man op på titelbladet, får man en vidtløftig undertitel, der måske siger en smule mere om indholdet. I fri oversættelse lyder den nogenlunde således:

"Verdens største kuriositeter eller såkaldte *Relationes curiosæ*, hvor de mest fremtrædende fysiske, matematiske, historiske og andre mærkværdige ting, der kan ses både i og under vores synlige himmel, på jorden og i havet, og som nogensinde er blevet fundet eller set eller er sket, bliver præsenteret og undersøgt i henhold til fornuftens prøvesten."

Forfatteren

Eberhard Werner Happel (1647–1690) var forfatter og en af Tysklands første journalister.

Han startede med at læse jura ved universitetet, men droppede det i utide p.g.a. økonomiske vanskeligheder. Så blev han forvalter i forskellige adelsfamilier og handelsfirmaer i Hamborg. En

overgang var han taleskriver ved senatet i Hamborg. I 1680 tog han så springet og blev forfatter på fuld tid, noget ganske usædvanligt på den tid.

Først kastede han sig over romanskrievning – ti styks blev det til i alt. Typisk kærlighedshistorier, hvor vi færdes i de bedre kredse, eller hører om adelige, der bliver gift og skilt og alligevel genfinder kærligheden og lever lykkeligt til deres dages ende. Overalt krydrer Happel sin tekst med lærde kommentarer og strøtanker, vittigheder, anekdoter og andet af samme skuffe – folk sku' også ha' lidt at tænke over (eller bare grine af). Man har sammenlignet hans stil med den tyske forfatter Hans von Grimmelhausens satiriske roman fra 1668, *Den Eventyrlige Simplificissimus*.

Fra 1683 begyndte han så på tidsskriftet *Relationes Curiosæ*, og her var der tilsyneladende frit spil for hans kreativitet. Hvor meget han holdt sig til "fornuftens prøvesten", får stå hen. Afgørende var, at han kunne leve af det – tidsskriftet solgte godt!

Af en indskrift i et af bindene ser vi, at tidsskriftet er skænket til biblioteket af skolens navnkundige rektor 1809-48, Christian August Brauneiser.

Baggrunden

Læs lige undertitlen én gang til! Unægtelig ikke så lidt af en mundfuld, i hvert fald ikke, hvis man tager forfatterens eller udgiverens ord for pålydende. Vi kommer hele paletten rundt m.h.t. de fag, der bliver nævnt: Fysik, matematik, historie og "mærkværdige ting" (hvad dét så mon kan være?). Oppe i "den synlige himmel", d.v.s. verdensrummet, stjernehimlen. På jorden. I havet. Alt, hvad der nogensinde er fundet eller oplevet. Tingene bliver "præsenteret" og "undersøgt", hedder det sig, d.v.s. formidlet, så også almindelige mennesker kan forstå dem. Og først og fremmest: I henhold til "fornuftens prøvesten". Angiveligt bliver der ikke løbet om hjørner – alt er fagligt, forsvarligt, vederhæftigt. Min sjæl, hvad vil du mer?

Inden vi falder alt for meget i svime over denne "produktbeskrivelse" er det nok også værd at gøre opmærksom på, at videnskab er det så langt fra. Stoffet har den gode Happel mestendels hentet i alskens kulørt eller mindre kulørt litteratur, han har kunnet opstøve der, hvor han havde sin daglige gang: På Hamborgs bibliotek. Ikke i laboratoriet eller ude i den virkelige verden. Vel nærmest den tids svar på vore dages "populærvidenskab", en slags 1600-tals-pendent til *Illustreret Videnskab*.

Bliver man så klogere af den slags? Ja da! Vi – eller rettere: folk dengang – fik/får vakt nysgerrigheden, trangen til at "berige vores ånd"! Dette var noget afgørende nyt i 1600-tallet. Vi er på vej væk fra middelalderens mere eller mindre fantastiske forestillinger og beskrivelser af verden omkring os. Og frem mod de lærde tidsskrifter, der bare årtier senere og i stort tal så dagens lys i 1700-tallet, og som – selvfølgelig – også er rigt repræsenteret på skolens bibliotek.